

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
VISION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS TOWARDS AN EXCELLENCE

พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ) Phramaha Prayoon Thiravaro (Trakarn),
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: bananajon_01@hotmail.com

Article Received: February 9, 2022, Revised: February 21, 2022, Accepted: February 22, 2022

บทคัดย่อ

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในการบริหารองค์กรที่ดีมีพลังและสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กรสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ให้ทันสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลง ถอดรหัสความคิดจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม สามารถวัดผลได้ตรงตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ ควรจะมีลักษณะเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางชัดเจนให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถ บริหารองค์กรตามวิสัยทัศน์ได้ แต่จะให้การบริหารโรงเรียนประสบผลสำเร็จและสู่ความเป็นเลิศที่ได้ตั้งที่ได้ ตั้งเป้าหมายไว้นั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการบริหารอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ทีมงานที่มี ศักยภาพใช้เครื่องมือด้านเทคโนโลยีช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมืออาชีพ

คำสำคัญ: วิสัยทัศน์, ผู้บริหาร, การบริหารสู่ความเป็นเลิศ.

ABSTRACT

The vision of the school administrators towards excellence in administration a good organization that having energy and inspired people within the organization to participate in driving the vision to keep up with the changing situation, decoded ideas from abstract to concrete, able to measure the results according to the goals or purpose. The vision should be characterized as something that could be done which was a clear direction for the school administrators to manage the organization according to the vision. In order to be successful and achieve the excellence, the school management was required a lot of management skills in particular the team with the potential to use technology tools to support school administrators to professional excellence.

Keywords: Vision, Administrator, Administration Towards an Excellence

บทนำ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ (knowledge base society) และเศรษฐกิจองค์ความรู้ (knowledge base economy) ซึ่งส่งผลทำให้ธุรกิจต่างๆ จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์เพื่อความอยู่รอดภายใต้การแข่งขันต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันและความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม การเจริญเติบโตทางธุรกิจจะส่งผลทางบวกกับความมั่นคงทางธุรกิจ ประกอบกับในสถานการณ์ของเศรษฐกิจโลกในภาพรวมมีการขยายตัวที่ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และเกิดความผันผวนของระบบเศรษฐกิจการเงินโลกอยู่ในเกณฑ์สูงทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ภาครัฐจึงเร่งผลักดันนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการลงทุนทั้งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและพื้นที่ทั่วไปที่มุ่งเน้นส่งเสริมโครงการ ที่มีคุณค่าต่อเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไทย หรือมีส่วนสนับสนุนด้านการพัฒนาและวิจัยมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาการศึกษาให้ทันนวัตกรรมใหม่ของสังคมและโลก จำต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเป็นแนวทางที่มีความสำคัญยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของไทย คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 นับเป็นครั้งแรกที่นโยบายการศึกษาของชาติมีสถานภาพเป็นพระราชบัญญัติ เป็นการปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญทั้งแนวคิดโครงสร้างและกระบวนการ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยและคุณภาพของคนไทยโดยรวมให้สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาต้องปรับแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และแนวนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวัตถุประสงค์และแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คือ

1. เพื่อดำเนินการในการพัฒนาคนรอบด้านอย่างสมดุล เพื่อเป็นฐานของการพัฒนาโดยเฉพาะแนวนโยบายเพื่อดำเนินการที่ 3 การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ตามแนวนโยบายเพื่อดำเนินการที่ 5 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของคน มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักรับผิดชอบชีวิต มีระเบียบวินัย ประหยัดต่อออม มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและมีสุขภาพแข็งแรง

3. พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ ล้วนปลื้มศรีสกุล (2562) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ตามที่ทัศนคติเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญสังเคราะห์ได้ทั้งหมด 11 ประเด็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 91 คุณลักษณะ ดังนี้ 1) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านความเท่าเทียมและเสมอภาคของผู้เรียน 2) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านโอกาสในการเข้ารับการศึกษา 3) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านคุณภาพ

ของระบบการศึกษา 4) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านประสิทธิภาพ (efficiency) ของการบริหารจัดการ 5) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านการบริหารจัดการ (management) ที่มีประสิทธิภาพ 6) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านการเรียนรู้ที่สร้างคุณลักษณะที่สอดคล้องกับไทยแลนด์ 4.0 7) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและทักษะอาชีพ 8) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านสร้างองค์ความรู้และทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 9) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของครู 10) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาด้านการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน 11) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา ด้านกฎหมายที่รองรับการจัดการศึกษาให้มีอิสระและความรับผิดชอบ ดังนั้น การศึกษาที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์จึงไม่ใช่การศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนามนุษย์ทางด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการศึกษาที่พัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย

วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมี เพราะวิสัยทัศน์เป็น Roadmap ให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เป็นประทีปนำทางในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่แท้จริงนั้นจะต้องมีกระบวนการลีลาของวิสัยทัศน์ครบทั้ง 3 มิติ คือ คิดได้ (การสร้างวิสัยทัศน์) สื่อเป็น (การเผยแพร่วิสัยทัศน์) และโน้มนำให้มีการปฏิบัติล่วงหน้า (การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์) พร้อมทั้งมีการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบด้วย (ชลาชัย นิมิบุตร, 2553)

การสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) เป็นคำที่นักวิชาการได้ให้ความสนใจและพยายามให้ความหมายแตกต่างกันไปมากมาย จนอาจเกิดความสับสนว่ากำลังกล่าวถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร หรือวิสัยทัศน์ขององค์กรกันแน่ อย่างไรก็ตามความหมายของวิสัยทัศน์สามารถสรุปได้ในแนวทางเดียวกัน คือ วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพในอนาคตขององค์กรซึ่งได้มาจากปัญหา ความคิดโดยภาพนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง มีความเป็นไปได้ ดึงดูดใจให้ปฏิบัติตาม สอดคล้องกับเป้าหมายและภาระหน้าที่ขององค์กรอันจะทำให้องค์กรมีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากความหมายของวิสัยทัศน์จะเห็นว่า วิสัยทัศน์มีลักษณะเป็นภาพสถานศึกษาไม่สามารถที่จะสร้างภาพด้วยตนเองได้ แต่จะมองเห็นอนาคตขององค์กรผ่านผู้บริหารสถานศึกษาว่าจะกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างไรจึงจะเหมาะสม ดังนั้น วิสัยทัศน์ที่จะกล่าวถึงในบทความนี้จะหมายถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจะต้องมีเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง มาสู่สถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตเช่นในปัจจุบัน (ชลาชัย นิมิบุตร, 2553) นอกจากนี้ วิสัยทัศน์หมายถึง ภาพในอนาคตขององค์กรที่ผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรร่วมกันวาดฝัน หรือจินตนาการขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่บนความจริง ในปัจจุบัน เชื่อมโยงวัตถุประสงค์ ภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อมั่นเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งพรรณนาให้เห็นทิศทางของสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีพลังท้าทาย ทะเยอทะยาน และมีความเป็นไปได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2539) วิสัยทัศน์จะช่วยสร้างความผูกพันและร้อยรัดพลังของสมาชิกเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถสร้างวิสัยทัศน์ให้กับองค์กรและเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เป็นสภาพที่เป็นจริงมองเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดคืออะไร จะต้องทำอะไร และทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายนั้น วิสัยทัศน์ที่แจ่มแจ้งชัดเจนนั้นมาจากการเข้าใจองค์กรอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง งานวิจัยและ

วรรณกรรมต่างๆ ได้ยืนยันว่า วิสัยทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้บริหาร (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2538)

การสร้างวิสัยทัศน์เป็นการสร้างความฝันที่เป็นจริง หรือเป็นการสร้างพิมพ์เขียวขององค์กรที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต การสร้างวิสัยทัศน์จะต้องศึกษาองค์ประกอบอย่างลึกซึ้ง มีข้อมูลอย่างชัดเจนเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อยของบุคคล สถานที่ ทรัพยากร และเวลา วิสัยทัศน์ ที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วิธีการที่ใดอย่างหนึ่งในการสร้างวิสัยทัศน์ ก็คือ การสร้างวิสัยทัศน์โดยการให้มีส่วนร่วม (Shared Vision) (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2538) การสร้างวิสัยทัศน์ควรกำหนดขึ้นโดยผู้บริหาร (Leader Initiate) มิได้กำหนดโดยกลุ่มบุคคล ซึ่งผู้บริหารที่ดีจะต้องรู้จักสนทนาและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกแล้วนำมาพิจารณาว่าโลกปัจจุบันเป็นเช่นไร นำข้อมูลผนึกเข้าเป็นวิสัยทัศน์ แล้วหาวิธีการที่จะมุ่งสู่วิสัยทัศน์นั้น ในการสร้างวิสัยทัศน์ จำเป็นต้องคำนึงถึงศีลธรรม จริยธรรม เพื่อให้ทิศทางที่จะมุ่งไปมีความถูกต้อง ตัวแปรที่สำคัญในการสร้างวิสัยทัศน์คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) อันเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่พัฒนาให้ผู้บริหารมองกว้าง คิดไกล ทันสมัย และเฉียบแหลม (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2540)

ในการสร้างวิสัยทัศน์มีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้ 1) ผู้บริหารจะต้องเข้าใจองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเข้าใจองค์กรอย่างลึกซึ้ง เข้าใจภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์เดิมขององค์กร เข้าใจวัฒนธรรมขององค์กร เข้าใจความต้องการและค่านิยมของสมาชิก ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์องค์กร เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กร 2) ผู้บริหารจะต้องเข้าใจสภาพแวดล้อม เนื่องจากสถานศึกษาเป็นระบบสังคมซึ่งได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมและศึกษาแนวโน้มของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเพื่อแสวงหาโอกาส และหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรืออุปสรรค ทั้งนี้การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเข้าใจองค์กรและสภาพแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ทันสมัยและเชื่อถือได้ การแสวงหาข้อมูลจึงต้องหาข้อมูลทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ชลาสัย นิมิบุตร, 2553) เหตุนี้ ในการสร้างวิสัยทัศน์นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในด้าน 1) การมองการณ์ไกล 2) การมองย้อนกลับไปยังหลัง 3) การมองผลกระทบและแนวโน้มต่างๆ 4) การมององค์กรในภาพรวม 5) การคาดคะเนแรงต่อต้านต่างๆ 6) การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร 7) การมีความมุ่งมั่นหรือความสนใจที่จะเปลี่ยนแปลง 8) การทดสอบว่าวิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและความสามารถของสมาชิกในองค์กรหรือไม่ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2538)

การสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารได้มาจากวิธีการ (Locke, E. A., et al., 1991) ดังนี้

1. โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การสนทนาพูดคุย และฟังความคิดเห็นจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและนอกองค์กร

2. โดยกระบวนการจัดกระทำข้อมูล หมายถึง การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อนำไปกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้บริหารในเรื่อง การมีสายตายาวไกล ความเข้าใจ วัฒนธรรมขององค์กร ความเข้าใจถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและแนวโน้มของโลกในอนาคต ความสามารถในการมองเห็นภาพรวมขององค์กร ความสามารถในการคาดคะเนแรงต่อต้านที่อาจจะเกิดขึ้น ความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองได้ตลอดเวลา

3. โดยการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ของตนออกมาเป็นถ้อยคำได้อย่างชัดเจน มีพลังในการกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทำงานเพื่อเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้ถ้อยคำที่แสดงวิสัยทัศน์นั้นควรมีลักษณะย่อ ย่อ ชัดเจน ทำทาย มุ่งอนาคต มั่นคง บรรณาที่ จะบรรลุให้ได้

4. โดยการประเมินผลเป็นระยะ หมายถึง การทดสอบว่าวิสัยทัศน์นั้นสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของสมาชิกในองค์กรหรือไม่ หากได้คำตอบปฏิเสธ ผู้บริหารก็ต้องนำวิสัยทัศน์นั้นมาพิจารณาเพื่อปรับเปลี่ยนต่อไป

สรุปได้ว่า วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพราะเป็น Roadmap ให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เป็นประทีปนำทางในการปฏิบัติงาน โดยการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการประกอบด้วย 1) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) โดยกระบวนการจัดกระทำข้อมูล 3) โดยการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ของตนออกมาเป็นถ้อยคำได้อย่างชัดเจน 4) โดยการประเมินผลเป็นระยะ

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณสมบัติของผู้บริหารที่สามารถมองเห็นภาพในอนาคตของสถานศึกษาที่ต้องการจะให้เป็นไปได้อย่างชัดเจนโดยภาพนั้นต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ และสามารถมองเห็นวิธีการปฏิบัติที่จะนำสถานศึกษาให้บรรลุความต้องการนั้น วิสัยทัศน์เป็นภาพอันชัดเจนที่สะท้อนให้เห็นเป้าหมาย ค่านิยม ปรัชญา และความเชื่อที่สมาชิกของสถานศึกษาร่วมกันยึดถือ วิสัยทัศน์ที่แท้จริงต้องเป็นวิสัยทัศน์ร่วมที่สมาชิกช่วยกันผลักดันสานฝัน อันเป็นผลจากความสามารถคิดอ่าน ผสานเข้ากับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสมาชิก และเป็นผลจากความสามารถในการเก่งคิด เก่งคน และเก่งงานของผู้บริหารสถานศึกษา วิสัยทัศน์จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจน (ชลาชัย นิมิบุตร, 2553) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ได้ 2 แนวทาง คือ 1) โดยการหลอมวิสัยทัศน์นั้นลงในปรัชญาของสถานศึกษา และกำหนดนโยบาย โครงการ เพื่อนำปรัชญาของสถานศึกษาไปปฏิบัติจริง 2) โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกแต่ละคน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ มีทักษะการสื่อสารที่ดี แสดงออกถึงวิสัยทัศน์ของตนอย่างเด่นชัด วางตนให้เป็นที่ไว้วางใจได้ มีความมั่นใจในตนเองและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น (Sashkin, M., 1988)

ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากการพัฒนาให้มีวิสัยทัศน์แล้วควรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศดังนี้ ดังนี้

1. ทักษะในการบริหารการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ จำเป็นจะต้องนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กร เนื่องจากการเปลี่ยนวิธีดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่แตกต่างหรือสูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงต่อต้าน ความวิตกกังวล ความเครียด และความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงควรพัฒนาทักษะในการบริหารการเปลี่ยนแปลง

2. ทักษะในการทำงานกับคน การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์เป็นการรวบรวมพลังทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารจึงควรพัฒนา การสื่อสารแบบ 2 ทางระหว่างผู้บริหารกับสมาชิกใน 3 ประเด็น คือ ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และการยอมรับความคิดเห็น

3. ทักษะการสร้างแรงจูงใจ การทำงานของสมาชิกในองค์กรเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถและแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีทักษะในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่สมาชิก

4. ทักษะในการมอบหมายงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการมอบหมายงาน ทั้งนี้เพราะการมอบหมายงานจะทำให้เกิดการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้สมาชิกมีอิสระในการทำงานเกิดความผูกพัน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบมากขึ้น

5. ทักษะในการปรับโครงสร้างองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ (ชลาลัย นิมิบุตร, 2553)

ผู้บริหารยุคใหม่จึงมีความจำเป็นจะต้องรู้จักนำแนวคิดใหม่ทางการบริหารการศึกษาไปใช้ในการบริหาร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับโลกในยุคไอที ผู้เขียนจึงเห็นว่า วิสัยทัศน์ความเป็นผู้นำของผู้บริหารควรประกอบด้วย “มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม นำความรู้สู่สากล ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง บริหารงานอย่างมืออาชีพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม” (ยงยุทธ สิมสีพิมพ์, 2555) ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นของการศึกษาไม่ใช่นองไปกว่าวิชาการ ครูต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามศาสนาที่นับถือให้นักเรียนทุกคนปฏิบัติ รู้จักพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้วยความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต สามารถดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. นำความรู้สู่สากล การนำความรู้สู่สากลเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนมาตรฐานสากล การจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระเป็นการจัดการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสามารถพิจารณาจัดการเรียนการสอนในทุกสาระการเรียนรู้เป็นภาษาไทยหรือในบางสาระการเรียนรู้ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และอื่นๆ เป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของทรัพยากรของสถานศึกษา

3. ก้าวทันเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือในการประกอบการบริหารการศึกษา โดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Network) ควบคู่กันไป ด้วยเหตุที่เครือข่ายคอมพิวเตอร์จะรวมเอาเครื่องคอมพิวเตอร์หลายๆ เครื่องเชื่อมต่อเข้าด้วยกันผ่านทางระบบการสื่อสาร (communications) เช่น ทางสายเคเบิล สายโทรศัพท์ โมเด็ม และดาวเทียม เป็นต้น เครือข่ายที่ใหญ่ที่สุดของโลก เราเรียกว่า อินเทอร์เน็ต (internet) ซึ่งรวมเอาเครือข่ายต่างๆ จำนวนมหาศาลที่มีอยู่ทั่วโลกมาเชื่อมต่อ (links) เข้าเป็นเครือข่ายเดียวกันอย่างสะดวกรวดเร็ว

4. ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ดังคำว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ

5. บริหารงานอย่างมืออาชีพ ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา โดยยึดหลักธรรมาภิบาล การบริหารงานอย่างมืออาชีพ คือ ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการบริหาร มีผลงานที่ประสบความสำเร็จจนเป็นหลักประกันถึงความเป็นผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูง มีคุณภาพและมีมาตรฐานจนเป็นที่ยอมรับ

6. ชุมชนมีส่วนร่วม ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ในการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

สรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารยุคใหม่ต้องรู้จักนำแนวคิดใหม่ๆ ทางการบริหารการศึกษาไปใช้ในการบริหาร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับโลกในยุคไอที ประกอบด้วย 1) มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) นำความรู้สู่สากล 3) ก้าวทันเทคโนโลยี 4) ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง 5) บริหารงานอย่างมืออาชีพ 6) ชุมชนมีส่วนร่วม

บทสรุป

วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีเพราะวิสัยทัศน์เป็น Roadmap ให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เป็นประทีปนำทางในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่แท้จริงนั้นจะต้องมีกระบวนการลีลาของวิสัยทัศน์ครบทั้ง 3 มิติ คือ คิดได้ (การสร้างวิสัยทัศน์) สื่อเป็น (การเผยแพร่วิสัยทัศน์) และโน้มนำให้มีการปฏิบัติล่วงหน้า (การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์) พร้อมทั้งมีการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบด้วย โดยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศนั้นจำเป็นต้อง มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม นำความรู้สู่สากล ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” บริหารงานอย่างมืออาชีพและชุมชนมีส่วนร่วม หากผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติได้แบบนี้แล้วการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศย่อมจะไม่เป็นเพียงแค่ความฝัน สรุปองค์ความรู้วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม นำความรู้สู่สากล ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง บริหารงานอย่างมืออาชีพซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่เร่งด่วนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องวางแผนในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมและพัฒนา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **กระทรวงศึกษาธิการกับการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชลาลัย นิมิบุตร. (2553). **วิสัยทัศน์กับผู้บริหาร**. แหล่งที่มา <https://kosut158.blogspot.com/2010/02/blog-post.html> สืบค้นเมื่อ 9 ก.ย. 2564.
- ทิพวรรณ ล้วนปิติสุกกุล. (2562). **คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยงยุทธ สิมสีพิมพ์. (2555). **วิสัยทัศน์ความเป็นผู้นำของผู้บริหารยุคใหม่**. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com/51271> สืบค้นเมื่อ 6 ต.ค. 2564.
- รุ่ง แก้วแดง. (2539). **ริเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทย ภาค 2**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2540). **วิสัยทัศน์ (VISION): พลังแห่งความสำเร็จ. การศึกษาเอกชน**. 7(70). 13-14.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) : ฉบับปรับปรุง**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2538). **วิสัยทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพมหาดบัณฑิตบริหารการศึกษา เล่มที่ 1.หน่วยที่ 1**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์.
- Locke, E. A., et al. (1991). **The Essence of Leadership: The Four Keys to Leading Successfully**. New York: Lexington Books.
- Sashkin, M. (1988). **The visionary principal: School leadership for the next century. Education and Urban Society**. 20(3). 239-249.